

SALLAI JÁNOS

A RENDÉSZET GLOBÁLIS, KONTINENTÁLIS, REGIONÁLIS ÉS LOKÁLIS KIHÍVÁSAI ÉS VÁLASZAI NAPJAINKBAN

*„Kezeleni az elkerülhetetlent és elkerülni a kezelhetetlent”
(John Schellnhuber)*

Jelenleg egy globális hatalmi válságnak vagyunk a tanúi és részesei, amely részeként a világ hatalmi központja dinamikusan áthelyeződik Nyugatról Keletre, azaz: USA folyamatosan veszít erejéből, míg Délkelet-Ázsia politikai, gazdasági és katonai befolyása érzékelhetően nő, s e folyamat eredményeként Japán, Kína és India globális erővé válik.

Az elmúlt évszázadokban a világban az erőterek folyamatosan átrendeződtek, és a nagy felfedezések után elindult egy erőteljesebb nemzetköziesedés azáltal, hogy Európa államai elküldték hódítóikat szerte a világba. Ezt a folyamatot erősítette fel az első ipari forradalom, amely hatásaként a korábbi helyhez kötöttséget a vasút, és később a motorizáció nagyban megszüntette, illetve a hírközlésben elindított egy folyamatot, ami elvezetett a napjainkban folyó adatátviteli forradalomig. A fentiek mellett a társadalmak fejlődésére és a rendszert kialakulására is meghatározó volt a francia forradalom.

A globalizáció kezdetét többen eltérően értelmezik: így van, aki Amerika felfedezését, van, aki az első ipari forradalmat, és van, aki az 1980-as évek elejét tartja kezdetnek. Véleményem szerint a globalizáció kezdete a XVI.-XVII. századra, a kapitalista áruterelési társadalmak kialakulására és gyors elterjedésére nyúlik vissza, amelyet egy folyamatos területi expanziós tevékenység kísért. Ezt követően a kapitalista társadalmat építő államok fejlődése egyenlőtlenül zajlott le, amelynek eredményeként eltérő fejlettségű államok jöttek létre. A feudális röghöz kötöttség felszámolása, a vasút, a hajózás, a kerékpár, a motorok, és később a személyautók elterjedése egy modern népvándorláshoz vezetett mind egy adott államon belül, mind az államok, illetve a kontinensek között. Kezdetét vette az a migráció, amely különböző időszakokban eltérő nagyságban volt jelen a világban, és napjainkra a globalizáció korszakában kiteljesedett, létrehozta korunk emberét a „globál nomád”-ot, aki különböző gazdasági, társadalmi, vallási, vagy természeti katasztrófa okok miatt elhagyja szülőhelyét, lakhelyét, országát, és sokszor kontinensét.

Globalizációról általában

A globalizáció kihívásainak megértéséhez először tisztázni kell a globalizáció fogalmát, illetve azt, hogy és miért kell foglalkozni annak kihívásaival. A globalizáció fogalmát mind hétköznapi, mind tudományos értelemben közgazdászok, modern üzleti tudományok, társadalom- és földrajztudósok próbálták megfogalmazni.¹⁷⁵ A jelentős számú fogalmak közül én Robert Reich, Bill Clinton korábbi amerikai elnök munkaügyi

¹⁷⁵ Minderről lásd Cséfalvay Zoltán: Globalizáció 1.0, 2.0. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

miniszterének kijelentését tartom fontosnak megemlíteni, amely szerint *„Ebben az évszázadban már nem lesznek nemzeti termékek, vagy technológiák, sem nemzeti vállalatok, sem nemzeti iparágak. Nem lesznek nemzetgazdaságok sem, abban az értelemben, ahogyan ma látjuk. Majdnem minden termelési tényező - tőke, technológia, gyárak, és felszerelések, - könnyedén mozognak majd a határokat átszelve, és az „amerikai gazdaság” kifejezés tartalom nélkülivé válik, mint ahogyan az amerikai vállalat, az amerikai tőke, az amerikai termékek, és az amerikai technológia kifejezés is. Hol gyorsabban, hol talán látványosabban, de hasonló változás játszódik le a többi országban is.”*¹⁷⁶ Az idézett állásfoglalásban jól érzékelhető a szabad piacgazdaság térnyerése Földünk egész területén, továbbá a nemzetállamok erejének, befolyásának csökkenése azáltal, hogy a multi-, és transznacionális vállalatok fokozatosan uralják a világgazdaságot, és az államhatárok veszítenek szűrő, elválasztó szerepükből. Az elmúlt négy névtizedben ezek a folyamatok felerősödtek, amelyet katalizátorként elősegített az utolsó két-három évtizedben a negyedik ipari (adatátviteli) forradalom. Mára az Internet vált napjainkban azzá, ami egykor a világűr volt: a kereskedelem, a kommunikáció, a kutatás és az erőbevetés korlátlan birodalmává.¹⁷⁷ Ezáltal a globalizáció, mint a világ nemzetköziesedésének folyamata a világ minden területén felgyorsult és elmélyült. A Föld bármely szegletében hasonló árukkal, szolgáltatásokkal, marketinggel találkozhatunk, és az internet lévén mindenki könnyedén kapcsolatba léphet mindenkivel. Teret nyert a „glóbuszon” a szabad piacgazdaság, a globális nagyvállalat, továbbá a globális termék, a globális piac és globális marketing. Nap, mint nap szembe találjuk magunkat a nyugati - főleg az amerikai - érték- és életmódminták (erőszakos?) terjeszkedésével, és elterjedésével. A kereskedelmi csatornákon lassan csak amerikai filmeket lehet nézni, és életünk részévé válnak az amerikai és angolszász szokások, mint például a Valentin nap, vagy a Halloween vagy akár a globalizáció zászlós hajójának képviselői, a globalizált termékek: Coca Cola, Shell, Nike, Nokia, Samsung...

Tapasztalható, hogy a globalizációt megjelenítő termékek, szokások, gazdasági folyamatok mindennapi életünkben jelen vannak, azt befolyásolják, így globális, kontinentális, és lokális szinten hatással lehetnek a biztonságra, és a rendészeti területen is újabb kockázatokat, kihívásokat generálhatnak. Ezek a kihívások a következők lehetnek:

- globális felmelegedés¹⁷⁸ - víz és élelem hiánya,
- drog világméretű elterjedése,
- energiaforrásokért folyó harc,
- terrorizmus,
- a gazdasági fejlődés eredményeként, a szociális olló nyílása észak-dél között,
- a föld túlnépesedése,
- migráció.

Az elkövetkezendő időszak egyik legnagyobb kihívása a globális felmelegedés, amely komoly környezeti, rendészeti, élelmiszer, vízügyi, energiaügyi, egészségügyi, mezőgazdasági és még sorolhatnánk: megannyi biztonsági kérdést vet fel, – közülük

¹⁷⁶ Robert Reich: The Work of Nations. Alfred A. Knopf, New York, 1991. 3. o.

¹⁷⁷ Zbigniew Brzezinski: Stratégiai vízió (Amerika és a globális hatalom válsága). Antall József Tudásközpont, Budapest, 2013. 297. o.

¹⁷⁸ A klímaváltozás - vagy másik gyakran használt kifejezése az éghajlatváltozás-, a Föld klímájának, éghajlatának tartós és jelentős mértékű megváltozását jelenti helyi és globális szinten. A klímaváltozás egy jellemző tulajdonsága a globális felmelegedés, amely a Föld felszín közeli levegőrétege-, és az óceánok átlaghőmérsékletének növekedését jelenti. Vö: Nemzeti Éghajlat-változási Stratégia, 2008-2025.

elsősorban a víz és élelem hiányát szeretném kiemelni mint a globalizációval közvetten összefüggő kihívásokat. A globális felmelegedés önmagában egy természetes folyamat, amelyet a Földön és a földtani szerkezetben végbemenő tektonikai mozgások illetve a világűrűből érkező külső hatások váltanak ki elsősorban. Mindazonáltal, az emberi tevékenység, különösen a globális piaci szintre emelkedett termelési igénynek való megfelelés által, komoly előidézőjévé és felgyorsító szereplőjévé vált a globális felmelegedésnek – az üvegházhatás magas szintű előidézése folytán.

A globális felmelegedés¹⁷⁹ ténye napjainkban már nem megkérdőjelezhető. A világ elérkezett arra a pontra, amikor az éghajlatváltozásról nem, mint egy jövőbeni, az elkövetkezendő generációk sorsát, fennmaradását befolyásoló és meghatározó jelenségről beszélünk. A hőmérséklet emelkedése, a természetes jégtakarók zsugorodása, a tengerszint emelkedése, az erdőtakarók csökkenése, a biológiai sokféleség (diverzitás) szűkülése, illetve az erőforrásokért folytatott ádáz küzdelem – és még sorolhatnám – mind-mind tény, és igenis a jelenlegi generációk életének és lehetőségeinek is határt szabó jelenség. Mindezek a jelenségek már ma is hatással vannak a hétköznapijainkra. Egyik legfontosabb kincsünk az ivóvíz, napjainkban kb. 1.1 milliárd emberhez nem jut el, s a világ országainak több, mint egy harmada közép és magas fokú vízhiányban szenved.¹⁸⁰ Sokak szerint a XX. század az olaj évszázada volt, míg a XXI. évszázad a vízé. „Az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Ügynöksége (United States Agency for International Development, USAID) szerint 2025-re 2.8 milliárdnál is több ember él majd ivóvízhiánnyal vagy szűkös készletekkel rendelkező térségben, amint a vízigény húsz évenként a duplájára fog növekedni.”¹⁸¹ Mindez beláthatatlan folyamatokat indíthat el a Földön, főleg Afrikában és Ázsiában. Nemcsak a migrációt erősítik fel, hanem a vízért folyó küzdelem az egyes afrikai, közel-keleti és ázsiai országokban a kormányozhatóságokat is veszélyeztetik majd, ami helyi, majd országos szintű, illetve országhatárt átlépő rendbontásokhoz, felkelésekhez, polgárháborúkhoz vezethet. Biztonsági szempontból további aggodalomra ad okot, hogy az említett térségek államainak többsége igen instabil és már ma is komoly konfliktus sújtotta területek. A globalizáció szelleméből adódóan kialakult verseny miatt a víz iránti ipari igények megnövekedése egyes országok, vetélytársak között is instabilitást eredményezhet, illetve egyes országok belpolitikai stabilitását is kockára tehetik. (lásd: Kína) Míg korábban a víz körüli konfliktusok elsősorban területtel kapcsolatos nézeteltérési viták tárgya volt, mára és az elkövetkező időszakban a konfliktusok számának jelentős növekedésével kell számolni, azáltal hogy a víz létfontosságú forrásként a túlélés legfontosabb elemévé válik.

A globális felmelegedés, - amelynek jelei jelentős csapadék, sárlavinák, árvizek, aszály formájában ma már hazánkban is tetten érhető-, illusztrikus jelenségei az északi sarkon, vagy magas hegységeinkben mára már mérhető formában érzékelhető. Így az Alpokban a gleccserek fogyása, vagy az Északi-sarkvidéken a jégtakaró olvadása kézzel tapintható. Ám ezek következményei mára már nem csak megjósolhatóak, hanem nap, mint nap tetten érhető jelei mutatkoznak. Az Alpokban folyamatosan csökkenő gleccserek (amelyek nagy folyóinkat is táplálják, így pl. a Dunát is,) néhány évtizeden belül (azaz

¹⁷⁹ „Kutatóintézetek felmérései alapján az elmúlt ötven évben 0,7°C-al emelkedett az átlaghőmérséklet és az előrejelzések alapján a jövőben továbbra is növekedni fog - csak ennél még gyorsabb ütemben. 2060-ra már több mint 2°C-os hőmérsékletnövekedést jósolnak, amelynek hatására a brazil őserdők, valamint Kína és Tibet erdőinek jelentős része kipusztulhat.” Vö. Szabó Sára: Csökkenő természeti erőforrások – nemzetközi konfliktusok. Szakdolgozat. Kodolányi János Főiskola. Budapest, 2012. 10. o.

¹⁸⁰ 2013 a Vízügyi Együttműködés Nemzetközi Éve, Ban Ki-Moon, ENSZ Főtitkár video üzenet (részlet).

¹⁸¹ Zbigniew Brzezinski: i. m. 297. o.

belátható időn belül) előidézhetik, hogy Európa nagy folyói esetleg minimális vízszintre esnek vissza, esetleg kiszáradhatnak. E folyók¹⁸² partjain ma fontos ipari létesítmények (pl. Paksi Atomerőmű) találhatóak, amelyeknek hűtése, vagy más ipari igénye igen magas vízszintet követel, így annak elmaradása beláthatatlan veszélyforrásként jelentkezhet.

A jelenleg rendelkezésre álló kutatások alapján vízhiány miatt sok helyen kell majd nemzetközi konfliktusra számítani, különösen Afrikában, Ázsiában illetve a Közel-Keleten. Több mint kétszáz folyó van a világon, amely legalább két országgal határos, és köztük találhatóak olyan országok is, mint Szíria, Egyiptom, Bahrein vagy Kuvait, amelyek legalább 80%-ban függenek a vízerőforrástól.¹⁸³ Ugyan így az Északi-sarkvidék lassú olvadása egy új a nyersanyagokért folyó versenyt, harcot eredményezhet, amelynek biztonsági kihívásai ma még beláthatatlan következményekkel járhatnak. Egyesült Államok, Kanada, Oroszország, Dánia és Norvégia számára az Északi-sarkvidék újabb gáz, olaj és érc lelőhely lehetőségét jelenti, amelyért számos eszközzel küzdeni fognak. Ezen túl, a jégtagaró olvadása a tengerszint növekedéshez is vezet, illetve további emelkedéshez fog vezetni, amely a part menti városok számára jelent veszélyforrásokat, akár azok elköltöztetése is előbb vagy utóbb szóba kerülhet, ami az adott államokat újabb próbák elé állítja. Elgondolkodtató, hogy egy tengerparti település, vagy város védelmének újragondolása, vagy esetleges evakuációja mennyi rendészeti kérdést vet fel. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az éghajlatváltozásnak vannak előnyei is, amelyek között említendő a fokozatosan hajózhatóvá váló tengeri útvonalak, főleg északon. S bár a jövőre tekintve ez tovább javulhat, a nemzetközi konfliktusok szempontjából azonban egy újabb vita forrása lehet, hogy szinte még meg sem nyíltak az északi átjárók, az azokkal határos nagyhatalmak már azonnal követelték kizárólagos jogukat felettük.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének jelentései alapján a feltárt édesvíz készlet 20%-t az ipar, míg a 70%-t a mezőgazdaság emészti föl,¹⁸⁴ amely egyben át is vezet az élelemhiány veszélyéhez. A globális felmelegedés szélsőséges időjárás viszonyok gyakorivá válásával jár együtt, amelynek hatására már ma is elhúzódó aszályokat, többszörösére növekedett csapadékmennyiséget, illetve korábban nem tapasztalt szélviharokat tapasztalunk. A szárazság vagy áradások miatt művelhetetlenné váló talaj következményeképpen az emberiség élettere beszűkül. A növények természetes körülményei megváltoznak, és még ha jó esetben képesek is alkalmazkodni, mindenképpen komoly termés kiesési ciklusokkal kell számolni, ami miatt az élelemtermelés komoly veszélybe kerülhet, és globális élelemhiány léphet fel. Az élelmiszerek ára pedig fenntarthatatlanul emelkedni fog.

A globalizáció, amelynek vannak pozitív hatásai, jelenségei is (pl. a turizmus elterjedése, tömegtermékekhez való hozzáférés/elérhetősége, orvostudomány fejlődése, internet (?!)...stb.) sok olyan jelenséggel is jár, amely a világ valamennyi térségében naponta, sőt kisebb időegységekben is kifejezhetően szedi az áldozatát. Ezek egyike a drog forgalmazásának, és fogyasztásának világméretű elterjedése. Azzal, hogy a globalizáció során a nemzetállamok érdekérvényesítése, befolyása csökken a határellenőrzés fenntartásában, (mert a határok elválasztó-szűrő szerepe a turizmus, és az áruk szabad áramlásának elterjedése folyamán csökken) ezáltal a drogot forgalmazók lehetőségei

¹⁸² Másik kontinenseken is hasonló problémák jelentkezhetnek. Pl. Afrikában a közel tíz országot érintő Nílus folyó, amely az elkövetkezendő évszázadban vízhozamának akár a 20%-át is elveszítheti, vagy Dél-Afrika, amelynek ivóvíz tartalékai akár 15 éven belül kiapadhatnak

¹⁸³ Szabó Sára: i. m. 12. o.

¹⁸⁴ Forrás: FAO aquastat, <http://earthtrends.wri.org> (Letöltés ideje: 2014.07.31.)

kiszélesednek, amely hozzájárulhat, a növekvő elszegényedéshez, s így a kiszolgáltatottak számának emelkedéséhez, akiket a drog forgalmazásához fel tudnak használni. A drog globális elterjedéséhez nagyban hozzájárul, hogy a világon mindenütt van egy fogyasztói réteg, amely a drog iránti igényeket újra termeli. A drog világszintű terjesztését, kereskedelmét elősegítik az adatátviteli forradalom eredményeként mindennapjainkat segítő mobiltelefonok, az internet és más elektronikus eszközök, amelyek eredményeként a forgalmazók megszervezik a szállítás és eladás útját,- és sok esetben a felhasználóhoz úgy jut el a drog, hogy nem is érintkezik a drog dílerrel. Jelenleg a világtérképen jól ismert drog szállítási- és csempész útvonalak vannak, mivel azonban a drog nagyon jó üzlet, az ellene folytatott küzdelem a XXI. században előreláthatólag nem ér véget, hanem továbbra is a világ összes államának jelentős rendészeti, orvosi, és társadalmi kihívást jelent.

Már a globális felmelegedés kifejtésénél is felmerült az északi sarkért folytatott harc determináns oka: az energia. Az energiától való nemzetközi függésre számtalan példát említhetünk, (lásd Magyarország, Ukrajna, az Európai Unió, Kína, stb.), hiszen Földünk valamennyi országa jelentős mértékben függ tőle. Nem véletlen, hogy a világkereskedelem legnagyobb tételét az energiahordozók jelentik.¹⁸⁵ Az energiapolitika ezáltal a nemzetközi politika egyik fő irányadója, amely mentén az adott ország geopolitikája is meghatározódik. Az energiaellátás globalizációja következményeképpen a világgazdaság rendkívül érzékenyen reagál a piac legkisebb változásaira. Az 1973-as olajválság az egész világon komoly gazdasági és pénzügyi válsággá gyűrűzött, de említhető példaként Ukrajna kül- és gazdasági kapcsolata Oroszországgal; a jelenlegi ukrán-orosz válság során az Európai Unió energiaellátása is veszélybe került! Napjainkban egyértelművé vált, hogy a jelentős gazdasági növekedést (konjunktúrát) diktáló Kína komoly energia éhségben szenved, mivel pl. olaj, vagy gáz szükségletének több, mint 90 %-t külföldről szerzi be. Az is világossá vált, hogy a Földön a geopolitikai küzdelmen belül az egyik legfontosabb terület az energiaforrásokért folyó hatalmi harc. Ez a kérdéskör a mai nemzetközi politika egyik nagy meghatározó eleme, amely a környezetpolitikai viták mélyén, és a katonai-biztonsági stratégiák megfontolásában is húzódik. Mindebből egyértelműen következik, hogy a globalizációban meghatározó szerepet játszó centrum térségek, illetve oda törekvő Kína, és India gazdasági szerepét, befolyását maximálisan meghatározza energia forrásainak megléte, illetve annak nem léte. Bár Kína leszögezte, hogy nincsenek expanziós törekvései, ugyanakkor több jelenség is ellent mond ennek. Kínaiak milliói élnek Kínával szomszédos országban, pl. Oroszország szibériai területein, Dél-Kelet-Ázsiában stb. Figyelemre méltónak tartom Nagy László elemzését, amely szerint: *„A területszerzés szempontjából az északi és a nyugati irány (vagyis Oroszország és Kazahsztán) egyértelműen kívánatosabb és kedvezőbb Peking szempontjából, mint a Dél felé, Indokína vagy akár India felé irányuló terjeszkedés. Délen ugyanis ugyanazzal a problémával küszködnek, amellyel maga Kína is: sok az ember, kevés a föld, a terület. Északon viszont ott terül el a majdnem lakatlan, hatalmas térség a maga szinte kimeríthetetlen ásványkincseivel, amelyekre Kínának oly nagy szüksége van. Meg a Bajkál hatalmas ivóvíztartaléka, amelyre Kínának hamarosan az olajnál is nagyobb szüksége lesz.”*¹⁸⁶ Úgy gondolom a világon beláthatatlan folyamatokat indíthatna el Kína, ha energia éhségének kielégítését összekötné expanziós¹⁸⁷

¹⁸⁵ Vajda György: Az energiaellátás és a globalizáció, Magyar Tudomány 2005. Forrás: <http://www.matud.iif.hu/05maj/13.html> (Letöltés ideje: 2014.07.31.)

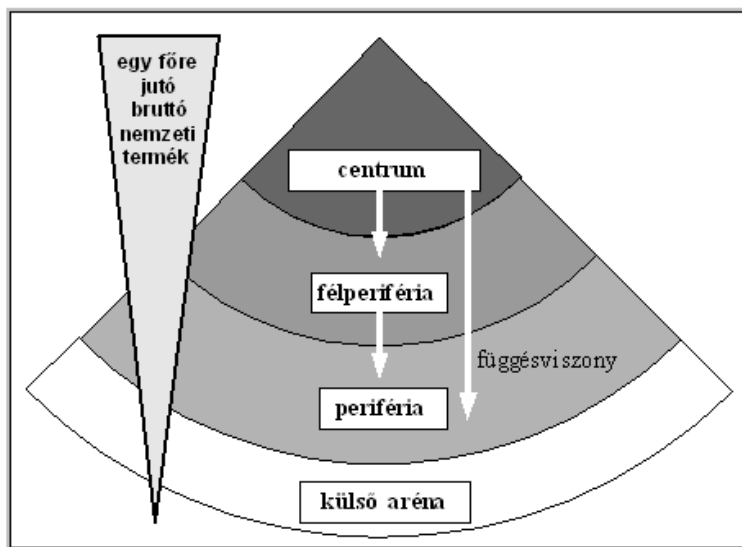
¹⁸⁶ Nagy László: NATO–Oroszország–Kína: Stratégiai háromszög. Felderítő Szemle 2010. 3-4 sz. 20. o.

¹⁸⁷ Ezzel összefüggésben nagyon figyelemre méltó az a tény, hogy a Kínai Népköztársaságban az iskolai és egyéb, nyílt forgalmazású térképek vonatkozásában él az a szabály, hogy jó néhány szibériai földrajzi megnevezés kínai

tevékenységgel. De a fokozódó gazdasági versenyben, a történelmi tapasztalatokat ne vessük el. Ugyanakkor meg kell említeni (ellenpéldaként) az Európai Uniót, amelynek szintén szüksége van energiára, amelyet megvásárol, és fel sem merülnek az energia igények kielégítésére az EU politikai döntéshozóinál expanziós-elképzelések.

Nem kifejezetten a globalizáció hozta létre, de kétségtelen, hogy a globalizáció és a kétpólusú világ felbomlása katalizátorként hatott a terrorizmus világméretű elterjedéséhez, jelenlétéhez. A leginkább nyugati értékek, ideológiák (sok esetben erőszakos) terjedése és ráerőltetése más kultúrákra illetve az expanziós tevékenységek - nem meglepő módon - nem mindig találtak örömteli fogadtatásra. Az ellenállás különböző formákat öltött és ölt, amelynek radikális elfajulását sok esetben terrorizmusként értékelünk. Továbbá akár a terrorizmusig elfajuló indulatokat egyaránt táplálta a globalizált társadalom és gazdaság egyenlőtlen arányú fejlődése, amely egyes térségek további elszegényedéséhez vezetett, míg más térségeket jelentős gazdasági és politikai hatalmi fölényhez jutott. Mindehhez az adatátviteli forradalom eredményei, (mobil, internet, pénzáttalások lehetősége) valamint az utazás szabadsága nagymértékben hozzá járult a terrorcselekmények megszervezéséhez, lebonyolításához. Mivel a terrorizmusnak, és az ellene folytatott küzdelemnek kötegyeni irodalma van, ezért a részletes kifejtéstől eltekintek.

Ha a kapitalizmus alapeszméje a profittermelés, akkor a globalizáció a profit maximalizálása. A globalizáció és a globális piac lehetővé teszi, hogy az egyes vállalatok határokon átvéelő tevékenységeiket úgy csoportosítsák, hogy az számukra a legnagyobb (gazdasági) haszonnal járjon, előnyt kovácsolva David Ricardo szabad kereskedelem és komparatív előnyök elméleteiből. Habár az angol közgazdász szerint a szabad kereskedelem hasznos a résztvevő országok gazdasági szereplői számára, mára bizonyossá vált, hogy a szociális olló azzal sok esetben ellentétes irányban nyílik, és egyre nagyobb kontraszt alakul ki a centrum és a periféria, a fejlett és a fejlődésben lévő területek között.¹⁸⁸

megfelelőjét is fel kell tüntetni (igaz, zárójelben). Így például Vlagyivosztk Hais-en-ven-ként szerepel, Blagovescsenszk pedig Hai-lan-pao-ként, és így tovább, még Szahalín szigete is. Vö: Nagy László: i.m. 20. o.

¹⁸⁸ Cséfalvay Zoltán: Gazdaságföldrajzi távoktatási tananyag. Székesfehérvár 2008. GFP. 01-00.

Nem meglepő módon, a gazdasági szektor szereplői arra törekednek, hogy minél kisebb ráfordítással, minél nagyobb profitra tegyenek szert. Azáltal, hogy a termékek előállításánál egyik legjelentősebb költséget jelentik a személyi (Pl. munkabér, illetve az arra rakódott járulékok) kiadások, ezért a „transnational companies” (TNC-k) a termelő leányvállalataikat olyan környezetbe igyekeznek átcsoportosítani, ahol minimális bérkifizetésekért tudják alkalmazni a munkaerőt ugyanazért a termelői tevékenységért. Ilyen szempontból Ázsia, Afrika, Latin- és Dél-Amerika országai kedvező befektetési területek a nagyvállalatok számára. A minimálbérek jóval alacsonyabbak, illetve számos esetben nem fizetnek egészségügyi járulékot vagy nyugdíjjárulékot. Továbbá, a vállalatok számára kritikus szempontot jelentenek a jogi-, biztonsági-, politikai- és környezeti szabályozások. Az Európai Unió ismét reprezentatív példaként szolgál: a szigorú biztonsági és környezeti előírások a vállalatok számára sok esetben túl nagy (anyagi) terhet és komplikációt jelentenek, ezért áthelyezik ipari termelésüket a szabályoktól jóval kötetlenebb országokba. Habár Európa számára versenyképesség- és gazdasági szempontból kedvezőtlen az ipari létesítmények áttelepítése, az Unióban maradó vállalatok alkalmazottai még így is jóval biztonságosabb környezetben és magas szintű munkajogi feltételekkel rendelkeznek, a környezetvédelmi aspektusáról nem is beszélve. Ez a folyamat elmélyíti a szakadékat a centrum¹⁸⁹ térségek, azaz észak és dél között, ami összeegyeztethetetlen érdekkonfliktusok eredményez. A fenti ábrán is jól látható, hogy az egy főre jutó jövedelmek nagysága ellentétes irányú a gazdasági fejlettség szerinti besorolással. Így a centrum térségekben kiugróan magasak az egy főre jutó jövedelmek, míg a perifériális országokban igen alacsony. Ezek az ellentmondások is nagyban hozzájárulnak, generálják a globalizációellenes mozgalmakat tüntetéseket. Ezek a tüntetések sokszor erőszakos cselekményekbe csaptak, illetve csaphatnak át, amelynek következményeit megjósolni lehetetlen. Ezeknek a szerveződéseknek, tüntetéseknek a fő célja: egy új, és igazságosabb világrend megteremtése, amelynek kivitelezése egy nagyon hosszú elnyúlt folyamat lehet, aminek következménye, hogy az Észak- Dél szakadék még egy ideig tovább mélyül, ami jelentős társadalmi, szociális feszültségeket gerjeszthet a glóbuszon.

A globalizáció eddig tárgyalt kihívásai, és a föld túlnépesedése, valamint a migráció nem különíthető el egymástól. A természeti, társadalmi katasztrófák, veszélyek, észak-dél ellentétének erősödése, továbbá az a tény, hogy földünk lakossága meghaladta a 7 milliárdot mind-mind valamilyen formában hozzájárulhat a globalizáció egyik legnagyobb kihívásához a migráció felerősödéséhez. Így szinte evidens, hogy a világtérképen jól megrajzolható migrációs főirányok a periféria térségekből a centrum térségekbe tartanak. Továbbá az északi országok magasabb életszínvonala, viszonylagosan erősebb biztonsági környezete, és előregedett társadalmi jelentős vonzó, szívó hatást gyakorolnak az ázsiai, latin amerikai, és afrikai országok népességére. Mivel (hasonlóan a terrorizmushoz) a migrációnak és a túlnépesedésnek is jelentős irodalma van, ezért e két téma fontosságát szem előtt tartva ugyan, de részletes kifejtését mellőzöm.

Alternatívák, válaszok, esetleges megoldások a globalizáció kihívásaira

A globalizáció kihívásaira legjobb válaszok csak akkor születhetnének, ha azok globálisan megfogalmazottak lennének, és globális együttműködésen alapulnának.

¹⁸⁹ Centrum, - jellemzői: a kapitalista gazdaság legfontosabb elemeinek, a tőkének, a technikai és társadalmi tudásnak az akkumulációja és koncentrációja, az erős területi expanzió, a gazdasági hatalom és anyagi jólét, valamint az a képesség, hogy gazdaságilag függőviszonyban tartja a világgazdaság többi régióit.

Természetesen a legelőnyösebb megoldások azok lennének/volnának, amelyek elsősorban a kihívásokat kiváltó okokat, motivációkat szüntetnék meg, ám ezekre pillanatnyilag kevés az esély. Azért a helyzet nem ennyire kétségbeejtő. Hiszem, hogy stratégiai gondolkodásmóddal, jó helyzetelemzéssel meg lehet találni a globalizáció kihívásaira, azok kezelésére is a válaszokat. Ezek között is a rendészeti területen az elsőként a nemzetközi együttműködés jelenlegi változatának megújítását helyezném előtérbe. Pl. az INTERPOL esetében (amely a múlt évszázad első negyedének szülötte) még jobban figyelembe kéne venni az adatátviteli forradalom által kialakult kiber tér nyújtotta előnyöket. Globális, kontinentális és regionális szinten is hatékonyabb rendészeti képzést kellene folytatni. Amennyiben a nemzetközi szervezetek a bűnözésben, az ember-, drog- és fegyverkereskedelemben növekvő haszonszerzést észlelnek, akkor ezzel arányban a nemzetállamoknak is arányosan többet kellene fordítaniuk a rendészet témájú kutatások, képzések és a végrehajtás finanszírozására. Erősebb állam, és hatékonyabb civil szervezetek összefogásával kiküszöbölhető és csökkenthető a globalizáció által lefelé forduló globális veszélyek hatásai.

Végezetül egy idevágó idézettel zárom a publikációt. „A biztonsági szakembereknek máról holnapra azzal kellett szembesülniük, hogy míg régebben egy vagy néhány országon belül kellett bűncselekményeket és azok elkövetőit felderíteniük, addig a bűnözés egypár éven belül annyira átalakult, hogy a bűnelkövetők nem különülnek el az állampolgárok többségétől, hanem köztük és velük együtt élnek, dolgoznak. Épp ezért a rizikó a korábbinál diffúzabbá vált. Ez viszont egyáltalán nem jelenti azt, hogy a jelenlegi kockázatok kevésbé veszélyesek az eddigieknél. Ellenkezőleg! Épp ezért a bűnözéskezelés az utóbbi évtizedekben, mind nemzeti, mind nemzetközi vonatkozásokban gyökeresen új kihívásokkal szembesült.”¹⁹⁰

¹⁹⁰ Finszter Géza kutatási jelentése: A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig c. kutatási témában, <http://www.bm-tt.hu/cuccok/letolt/finsztergezajelentes13.pdf> (Letöltés ideje: 2014.06.12.)